

Policydokument: Et kunnskapsbasert og bærekraftig næringsliv

Norge er et av verdens beste land å leve i. Gratis utdanning, gode velferdsordninger, tillit mellom ansatte og ledelse, og god dialog mellom partene i arbeidslivet har vært grunnsteiner i å bygge Norge som et moderne samfunn. Høyt utdanningsnivå, trygghet, høy yrkesdeltakelse og et omstillingsdyktig næringsliv er viktige kjennetegn ved samfunnet.

Norge er i omstilling. Digitalisering og nye teknologier utfordrer tradisjonelle produksjons- og arbeidsformer. Olje- og gassnæringene får relativt mindre betydning for norsk økonomi og sysselsetting, og Paris-avtalen innebærer at alle land skal redusere sine klimautslipp. Norge har forpliktet seg til å redusere utslippene med minst 55 prosent innen 2030 sammenlignet med 1990, og til å være et lavutslippssamfunn i 2050. Det krever en systematisk omstilling av hele økonomien til en fornybar, sirkulær og bærekraftig framtid. Samtidig utfordres vi av demografiske endringer, som påvirker tilgangen på arbeidskraft og gjør at alle yrkesaktive må jobbe smartere og mer effektivt.

For at Norge skal fortsette å være et land med gode velferdsordninger og høy konkurransekraft, må vi satse på det vi allerede er gode på og samtidig skape nye, kunnskapsbaserte og bærekraftige virksomheter og arbeidsplasser. Kunnskap vil bli en enda sterkere driver for verdiskapingen framover. Næringspolitikken må bygge på et sterkt trepartssamarbeid som sikrer medvirkning, samspill og trygghet, og som tar konsekvensen av store teknologiske endringer, klima- og miljøutfordringene, ulike tilknytningsformer i arbeidslivet og et akselererende behov for ny kunnskap.

Akademikerne legger følgende overordnede prinsipper til grunn for et kunnskapsbasert og bærekraftig næringsliv:

1. God tilgang på kompetent arbeidskraft i privat og offentlig sektor er avgjørende for næringsutvikling
2. Forskning og utvikling er viktige drivere for innovasjon og økonomisk utvikling
3. Det næringsrettede virkemiddelapparatet må være helhetlig, brukersentrert og legge til rette for samarbeid, forskning og innovasjon og grønn konkurransekraft
4. Teknologi og digitalisering vil bli stadig viktigere for omstilling og konkurransekraft
5. Gode og forutsigbare rammevilkår er viktig for bedriftenes konkurranseevne
6. Offentlige anskaffelser og statlig eierskap må brukes aktivt for å fremme økt FoU-intensivitet i norsk næringsliv
7. Næringspolitikken må støtte opp om de områdene hvor Norge allerede er konkurransedyktige, eller har mulighet til å skaffe seg komparative fortrinn

1. God tilgang på kompetent arbeidskraft i privat og offentlig sektor er avgjørende for næringsutvikling

En høyt utdannet befolkning med relevant og oppdatert kompetanse, er en forutsetning for næringslivets konkurranse- og omstillingsevne. Kunnskapspolitikken har derfor en avgjørende betydning for næringsutviklingen, og politikkområdene må ses i sammenheng.

Tettere kobling mellom universitets- og høyskolesektoren og næringslivet vil bidra til økt relevans av utdanningene for næringslivet. Kontinuerlige investeringer i arbeidsstyrkens kunnskap står sentralt for å utnytte Norges vekstpotensial.

Nærmere om Akademikernes politikk for utdanning og livslang læring i [policydokument om høyere utdanning og forskning](#)

2. Forskning og utvikling er viktige drivere for innovasjon og økonomisk utvikling

Økt forskning og utvikling i næringslivet vil bidra til økt vekst og flere kunnskapsarbeidsplasser. Det er et særlig behov for økte investeringer i vitenskapelig utstyr for å øke forsknings- og utviklingstakten.

Det er et mål at næringslivets FoU-innsats skal utgjøre to prosent av BNP innen 2030. Det er ambisiøst, og fordrer en massiv satsing på blant annet det næringsrettede virkemiddelapparatet og bedre rammebetingelser for oppstart og drift av kunnskapsintensiv virksomhet.

Instituttsektoren er et viktig bindeledd mellom næringsliv og forskning. Den lave grunnfinansieringen gjør at instituttsektoren har sin oppmerksomhet primært mot det etablerte næringslivet. Med høyere grunnbevilgning vil instituttene i større grad kunne bidra til å utvikle nytt næringsliv som er nødvendig for å møte de omstillingsbehovene vi står ovenfor. For å øke instituttenes deltakelse i EU-prosjekter, må Retur-EU-ordningen fullfinansieres.

Mer forskningskompetanse i næringslivet styrker samspillet mellom næringslivet og academia og øker muligheten for at virksomhetene selv forsker. Nærings-ph.d.-ordningen er et godt virkemiddel som bør styrkes. Det er også viktig at ordinære ph.d.-kandidater og faglig ansatte ved universiteter og høyskoler har tett kontakt med næringslivet.

3. Det næringsrettede virkemiddelapparatet må være helhetlig, brukersentrert og legge til rette for samarbeid, forskning og innovasjon og grønn konkurransekraft

Det næringsrettede virkemiddelapparatet må bli mer brukersentrert. Tiltak som «én vei inn», designtenkning som rød tråd og samordning av virkemidler vil kunne bidra til et mer brukervennlig virkemiddelapparat.

Næringspolitiske virkemidler skal kompensere for markedssvikter. Særlig i utviklingsfaser hvor risikoen er høy, er det viktig med risikoavlastning fra myndighetene. Fasen fra forskning til kommersialisering er spesielt krevende og risikofylt, og testing og utprøving av ny teknologi er særlig kostnadskrevende og en barriere for utvikling. For å gjøre Norge grønnere, er det behov for særlig satsing på virkemidler som skal bidra til grønn innovasjon.

Virkemiddelapparatet må innrettes slik at det utløser økte private investeringer fra stiftelser og næringsliv, særlig knyttet opp mot behovet grønn og digital omstilling. Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN) og Grønn plattform er eksempler på treffsikre tiltak for å utløse private investeringer i forskning og utvikling og bidrar til nyskaping, verdiskaping og bærekraft. Dette er virkemidler som må styrkes.

4. Teknologi og digitalisering vil bli stadig viktigere for omstilling og konkurransekraft

Digitalisering og bruk av ny teknologi er avgjørende for økt verdiskaping og bedre og mer effektive tjenester i fremtiden.

Data er grunnmuren i utvikling og bruk av muliggjørende teknologier som kunstig intelligens. Tilgangen til nok data av høy kvalitet er en forutsetning for å kunne fostre digitale økosystemer for fremtiden. Samtidig løfter dette etiske problemstillinger, blant annet knyttet til personvern, sikkerhet og ansvarlighet. Hvordan vi evner å tilegne og nyttiggjøre oss data i Norge vil ha betydning for vår framtidige vekst og kan gi oss et reelt konkurransefortrinn.

Norsk datasentervirksomhet er i sterk vekst, og som nasjon har vi gode forutsetninger for å konvertere grønn energi til arbeidsplasser. Datasentre er helt nødvendige for bærekraft i andre sektorer, men skaper egne utfordringer knyttet til energiforbruk. Norge har muligheter til å bygge opp en bærekraftig datasenternæring, med god tilgang på fornybar energi og lavere energiforbruk grunnet et kaldere klima.

Økt digitalisering øker også behovet for kompetanse som ivaretar forventninger og krav til innovasjon, utvikling og sikkerhet. Det er nødvendig å styrke IKT-utdanningen og gjøre

samfunnet i stand til å møte utfordringer og mulighetene som økt digitalisering gir. En naturlig konsekvens av utviklingen vil være å beskytte oss mot den økende andelen digitale angrep. Kompetanse innenfor digital sikkerhet må styrkes og vi må satse på etter- og videreutdanning innenfor disse fagfeltene.

5. Gode og forutsigbare rammevilkår er viktig for bedriftenes konkurranseevne

Gode og forutsigbare rammevilkår ved oppstart og drift av næringsvirksomhet er av stor betydning for bedriftenes konkurranseevne.

Det trengs bedre velferdsordninger for selvstendig næringsdrivende og gründere for at flere skal etablere og drive egen virksomhet. Mangelfulle rettigheter ved sykdom er en viktig utfordring, og særlig blant kvinner. Akademikerne vil derfor styrke sykelønnsordningen for selvstendig næringsdrivende. Det er også behov for å bedre pensjonssparemulighetene for denne gruppen, slik at de får likeverdige muligheter som arbeidstakere til å spare til pensjon for inntekt over 7,1G.

Akademikerne mener videre at det er nødvendig å forbedre opsjonsskatteordningen for oppstarts- og vekstselskaper og at innretningen på formuesskatten ikke må være til hinder for private investeringer i FoU.

Det må legges bedre til rette for at lovende FoU-intensive oppstarts- og vekstbedrifter sikres bedre tilgang på kapital i oppstarts- og såkornfasen. Dette kan blant annet gjøres gjennom positive skatteincentiver, hvor man får skattefradrag ved investering i oppstartsvirksomheter. Det må også avsettes mer kapital gjennom virkemiddelapparatet mot virksomheters tidligfase. Det er viktig for at flere lovende oppstartsbedrifter skal utvikle seg til vekstbedrifter med god framtidig verdiskaping.

6. Offentlige anskaffelser og statlig eierskap må brukes aktivt for å fremme økt FoU-intensivitet i norsk næringsliv

Det er et stort potensial for å fremme FoU og innovasjon gjennom offentlige anskaffelser. Offentlig sektor kjøper inn varer og tjenester for over 700 milliarder kroner årlig. Offentlige anskaffelser må etterspørre innovasjon og stille høye krav (for eksempel på klimaområdet). Dette kan også bidra til å skape et hjemmemarked for virksomheter som har et internasjonalt marked. Det forutsetter at anskaffelseskompetansen styrkes, ikke minst i kommunene.

Staten bør bruke sine eierposisjoner i private virksomheter og som investor gjennom statlige investeringsfond til å fremme FoU-intensiteten i norsk næringsliv. Dette kan gjøres gjennom i større grad å oppnevne styremedlemmer med kompetanse og erfaring fra FoU-virksomhet eller FoU-intensiv virksomhet, ved å legge sterkere og tydeligere føringer på FoU i statlige fondsinvesteringsstrategier og ved å vri den aktive næringspolitikken mot å prioritere FoU-intensive næringer.

Virksomheter med høy statlig eierandel må tilstrebe å beholde kjernefunksjoner som forskning, utvikling og hovedkontorfunksjoner i Norge.

7. Næringspolitikken må støtte opp om de områdene hvor Norge allerede er konkurransedyktige, eller har mulighet til å skaffe seg komparative fortrinn

Næringspolitikken må støtte opp om de områdene hvor Norge allerede er konkurransedyktige, eller har mulighet til å skaffe seg komparative fortrinn. Kunnskap, naturressurser og miljø er de viktigste kriteriene for en næringsspesifikk satsing nasjonalt og regionalt.

Norge er eksempelvis godt rustet til å utvikle en global helseindustri. Vi har et ledende helsevesen, etablerte helsemiljøer med stor eksport, gründere med internasjonale ambisjoner og helsenæringen er den mest forskningsintensive næringen i Norge. I tillegg har Norge et stort omfang av helsedata som kan nyttiggjøres i utvikling av ny næringsvirksomhet. Ved tilgjengeliggjøring av helsedata må personvern, integritet, konfidensialitet og kvalitet sikres.